

Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AKTAŞ

Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, MANİSA

Yrd. Doç. Dr. Mahmut KARGIN

Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu, MANİSA

ÖZET

Yakın zamanda gerek ekonomide gerekse bankacılık sektöründe sağlanan olumlu gelişmeler Türk Bankacılık Sektörüne yabancı sermayenin ilgisini arttırmıştır. Kısa bir süre içinde sektördeki yabancı payının hızla artması, yabancı girişinin sektör üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin gündeme taşınmasına yol açmış ve yabancı bankaların çeşitli açılardan analiz edilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, Türk Bankacılık Sektöründeki yabancı bankalar ile ulusal bankalar bazı finansal oranlar açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, yabancı bankalar daha yüksek "Sermaye Yeterliliği" ve "Likidite" oranlarına sahiptir. Ayrıca bazı "Gelir Gider Yapısı"na ilişkin oranlarda da farklılık bulunmaktadır. Söz konusu farklılıklar istatistiksel olarak anlamlıdır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Yabancı Bankalar, Finansal Oranlar

A Comparison of Financial Ratios of Foreign and Domestic Banks in Turkish Banking Sector

ABSTRACT

Recently, positive improvements both at economy and at banking sector have increased the attention of foreign capital to Turkish Banking Sector. A rapid increase at market share of foreign banks has brought up the favorable and unfavorable effects of foreign bank entry to the sector and the necessity of analyzing foreign banks in different manners. In this paper, foreign and domestic banks in Turkish Banking Sector have been compared by several financial ratios. According to the results of the study, foreign banks have higher "Capital Adequacy" and "Liquidity" ratios. In addition, there are differences at some ratios associated with "Revenue-Cost Structure". Stated differences are statistically significant.

Key Words: Banking Sector, Foreign Banks, Financial Ratios

I. GİRİŞ

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin ardından gerek ekonominin gerekse bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına ilişkin alınan önlemlerle birlikte sağlanan olumlu gelişmeler, Türk Bankacılık Sektörüne (TBS) yabancı sermayenin ilgisini arttırmıştır. Sektöre yabancı girişinin artması, yabancı bankaların ülke ekonomisine faydalı mı yoksa zararlı mı olduğu sorularını gündeme taşımıştır.

Çok kısa bir süre öncesine kadar %3 olan yabancı payının, son olarak 2007 Haziran'ında Oyak Bank'ın satış sürecine girmesiyle %42'ye kadar ulaşacak olması bu konudaki tartışmaları yeniden alevlendirmiştir. Konu ile ilgili bazı

taraf, sektörde yabancı payının daha da artması halinde sektörün geleceğinin tehlikeye gireceğini ileri sürerek, sektöre yabancı girişinin sınırlandırılması gerektiğini savunmaktadır. Bazı çevreler ise, Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet edebilirliğinin sağlanabilmesi ve sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyduğu sermayenin elde edilmesinde yabancı bankaların rolüne vurgu yaparak, sektörde yabancıların etkinliğinin artırılması gerektiğini ileri sürmektedir.

Literatürde, uluslararası alanda bankacılık sektörüne yabancı banka girişinin etkilerini araştırmaya yönelik çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmı yabancı bankalar ile ulusal bankaların karşılaştırılması üzerine odaklanmaktadır. Uluslararası alandaki çalışmaların aksine, TBS'ne yabancı girişi ve ulusal-yabancı banka karşılaştırmasına yönelik çok fazla sayıda çalışma bulunmamaktadır.

Çalışmanın amacı, TBS'nde faaliyet gösteren ulusal ve yabancı bankaların bazı finansal oranlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemesidir. Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, genel olarak bankacılık sektörüne yabancı girişinin sektör üzerindeki etkileri, yapılan çalışmalar ışığında değerlendirilecektir. Ardından, Türkiye özelinde, bankacılık sektöründe yabancı bankaların yeri ve gelişimi incelenecektir. Son olarak da, TBS'nde faaliyet gösteren ulusal ve yabancı bankalar, Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından hazırlanan finansal oranlar kullanılarak karşılaştırılacaktır.

II. YABANCI BANKALARIN BANKACILIK SEKTÖRÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Son yıllarda, mal ve hizmetlerdeki uluslararası ticaretin önemi arttıkça, bu ticareti kolaylaştırmak için pek çok banka uluslararasılaşmıştır. Bankalar yabancı şube ve acenta açarak ya da kurulmuş yabancı bir bankayı satın alarak yerel finansal piyasalara girmişlerdir. Bankacılık sektörünün uluslararasılaşması, dünya genelinde finansal piyasaların liberalizasyonu ile birlikte gerçekleşmiştir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler ulusal bankacılık sistemlerine yabancı girişine izin vermektedirler (Claessens, 2001: s. 892).

Yabancı bankaların ulusal bankacılık sektörü üzerindeki etkileri, oldukça ilgi gören bir çalışma alanı olmuştur. Ulusal bankacılık sektörüne yabancı girişine yönelik farklı bakış açıları bulunmaktadır. Buch ve Golder (2001), piyasalara yabancı banka girişini "iki ucu keskin kılıç" olarak tanımlamaktadır. Gerçekten de bir taraf, bankacılık sektörüne yabancı girişinin potansiyel faydalarına vurgu yaparken, diğer bir taraf ise olumsuz yönlerini ileri sürerek ulusal bankacılık sektörüne yabancı girişine karşı çıkmaktadır.

Yabancı girişinin faydaları Levine (1996) tarafından şöyle sıralanmaktadır (Claessens vd., 2001: s. 892):

- i) Bankacılık sektöründe rekabeti artırarak ulusal finansal piyasalardaki finansal hizmetlerin kalitesini ve bu hizmetlere ulaşabilirliği artırabilir. Aynı zamanda, daha modern bankacılık beceri ve teknolojilerinin yaygın bir şekilde uygulanmasını sağlayabilir.

- ii) Banka gözetim ve denetim ile yasal çerçevesinin oluşumunu ve gelişimini teşvik etmeye yardım edebilir.
- iii) Ülkenin uluslararası sermayeye erişimini sağlayabilir.

Claessens ve Glaessner (1998)'in Asya ülkeleri üzerine yaptıkları kapsamlı çalışmalarında, ulusal finans sisteminin gelişmişlik seviyesinden ve sermaye hesaplarının serbestlik derecesinden bağımsız olarak finans sisteminde “uluslararasılaşma”nın daha verimli ve sağlam bir sisteme yardımcı olduğu ileri sürülmektedir. Dolayısıyla, bankacılık sektöründe açıklık ve engellerin kaldırılması savunulmakta ve sektöre yabancı girişinin faydaları şöyle sıralanmaktadır (TBB, 2005: s. 15):

- i) Net faiz marjlarında düşme,
- ii) Uluslararası standartların sektörde yerleşmesi,
- iii) Daha iyi düzenleme ve denetim,
- iv) Yabancı sermayeye daha iyi erişim,
- v) Kamuya açıklama standartlarının daha açık hale gelmesi,
- vi) Finansal hizmetlerin kalitesinin artması,
- vii) İstikrarlı ve uzun dönemli fonlara erişim.

Yine aynı çalışmada, finansal hizmetlerin serbestleştirilmesinin ve dolayısıyla sektöre yabancı girişinin olası maliyetlerinin de olabileceği vurgulanmaktadır. Ulusal piyasada, yasal çerçeve ve piyasa disiplini zayıf, insan kaynakları alt yapısı ve kurumsal gelişim yetersiz ise dışarıdan gelen büyük ve karmaşık finansal kuruluşların gözetimi ve denetiminin güç olabileceği ve bu nedenle uyum sağlama maliyetinin ortaya çıkmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir (TBB, 2005: s. 16).

Yabancı bankaların olası olumsuz etkileri Şanlı (2006) tarafından şöyle sıralanmaktadır:

- i) Yabancı bankalar genelde çokuluslu firmalar veya büyük ölçekli müşterilerle çalışmayı tercih ettiklerinden, yerel işletmelerin finansal hizmetlerden yararlanma imkanı kısıtlanıyor.
- ii) Yabancı bankalar, devletin taleplerine karşı daha az esnek davranıyorlar. Böylece devletin ekonomi üzerindeki kontrolü azalıyor. Öncelikleri farklı olduğu için milli çıkarları yerel bankalar kadar önemsemeyip desteklemiyorlar.
- iii) Yabancılarla rekabet için yerel bankalar daha fazla risk almaya başlıyor. Bu da sektörde ciddi bir maliyet yükü getiriyor.
- iv) Yabancı bankalar gelişmiş ürün ve hizmet yelpazesıyla yerel piyasanın en karlı alanlarına girerken yerel bankalar daha çok riskli sektörlerle çalışıyor.
- v) Yabancı bankalar kriz dönemlerinde ülkeden çıkabiliyor. Yerli bankalar bu durumlarda bile çalışmaya devam ediyor.

Buch ve Golder (2001: s. 342)'e göre ise, göreceli olarak etkin olmayan ulusal bankalar yabancı bankaların yarattığı rekabet baskısıyla başa çıkamayabilmekte, bu nedenle iflaslar oluşabilmektedir. Ayrıca ulusal bankalar ile girişimciler arasındaki değerli bağlantılar zarar görebilmektedir. Ek olarak

artan rekabet, (faiz marjları üzerindeki baskı nedeniyle), ticari bankaların müşterilerini izlemelerindeki motivasyonlarını azaltabilmekte ve finansal istikrarsızlıkların artışına yol açabilmektedir.

Claesens vd. (2001) 1988-1995 döneminde, 80 ülkeden 7900 bankaya ait verileri kullanarak, ulusal bankacılık piyasalarında yabancı varlığının etkisi ve boyutunu incelemişlerdir. Sonuç olarak, gelişmekte olan ülkelerde yabancı bankaların ulusal bankalardan daha karlı olduğu, gelişmiş ülkelerde ise durumun tam tersi olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları, yabancı bankaların varlığındaki artışın ulusal bankaların karlılığı ve marjlarındaki azalma ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Detragiache vd. (2006) tarafından yapılan, Türkiye dahil düşük ve orta gelirli ülkelerin verilerinin kullanıldığı çalışmada, yabancı bankaların gelişmekte olan ülkelerin mali sistemleri üzerindeki etkisi “kaymağını yemek” (cream-skimming effect) olarak adlandırılan bir model çerçevesinde incelenmektedir. Bu modele göre, yabancı bankalar merkezlerinden verilen kredi yönetim talimatları nedeniyle uluslararası standartlarda karşılık gösterebilen ve muhasebe standartlarına sahip firmalara kredi açmaktadırlar. Bu müşteriler, çok uluslu şirketler, büyük yerli firmalar ve devlet'tir. Yabancı bankaların olmadığı durumda, sistemin kaymağını oluşturan ve yönetim maliyeti düşük müşteriler yerel bankaların kredi havuzlarında küçük ve orta ölçekli şirketlerle birlikte yer almaktadır. Sistemde yabancı banka sayısı arttıkça iki ayrı kredi portföyü oluşmaktadır. Yabancı bankaların portföyünde daha az riskli ve daha düşük maliyetle yönetilebilen kaymak tabaka müşteriler yer alırken, yerli bankaların portföyünde ise yönetimi daha zor ve pahalı olan küçük ve orta ölçekli şirketler kalmaktadır. Sonuçta, yabancı banka gelip kaymak tabakadaki müşteri ile çalışmaya başlayınca, yerel bankaların yönetim maliyetleri, dolayısıyla da küçük ve orta ölçekli şirketlerin kredi maliyetleri yükselmektedir. Bu durumda, bazı orta ve küçük ölçekli şirketler kredi kullanamaz hale gelmekte ve ekonomide yabancı banka varlığı arttıkça kredi hacmi daha sığ olmakta ve kredi büyümesi yavaşlamaktadır (Öztrak, 2006).

Kosmidou vd. (2006) çalışmalarında, İngiltere'de faaliyet gösteren ulusal bankalar ile yabancı bankaları bir dizi finansal oran kullanarak karşılaştırmışlardır. Lojistik regresyon analizinin kullanıldığı çalışmada, ulusal bankaların yabancı bankalara göre daha yüksek performans gösterdiği ortaya konmaktadır.

Hermes ve Lensink (2004), 1990-1996 yılları arasında 48 ülkedeki 982 bankaya ait verileri kullanarak, yabancı banka varlığı ile ulusal bankacılık sektörünün performansı arasındaki ilişki ve yabancı bankanın faaliyette bulunmak üzere gittiği ülkenin finans sektörünün gelişmişlik düzeyinin rolü incelemektedir. Çalışmada, finans sisteminin gelişmişlik düzeyi arttıkça yabancı banka girişinin ulusal bankaların maliyetlerini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda bir kısmına değinilen, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri kapsayan bu çalışmaların aksine, ülkemizde sektöre yabancı girişi ve etkilerinin incelendiği çalışmalara çok fazla rastlamak mümkün görülmemektedir. Kaya vd.

(2005: s. 20)'nde de belirtildiği gibi, TBS üzerine yapılan çalışmalarda yabancılaşma dışında farklı hususlar incelenirken, sahiplik yapısına göre bir karşılaştırma yapıldığında dolaylı olarak yabancılaşmanın etkilerine değinilmektedir. Ancak söz konusu çalışmalarda farklı amaçlarla farklı yöntemler, farklı dönemler ve farklı değişkenler kullanıldığından yabancı bankalar ve yabancı girişinin etkileri konusunda genel bir değerlendirme yapmak mümkün değildir.

Konuyla ilgili olarak, Denizer (1999), 1980-1997 aralığında TBS'ne yabancı girişi ve etkilerini incelediği çalışmasında, özellikle 1989'da sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesinden itibaren Türk finansal sisteminin uluslararası piyasalarla ilişkisinin hızlı bir şekilde arttığı ifade edilmektedir. Yabancı girişinin ulusal bankalar üzerindeki etkilerini net faiz marjı, kişi başına giderler ve aktif getirisi göstergelerini kullanarak inceleyen Denizer (1999), yabancı banka girişinin artmasıyla birlikte söz konusu göstergelerin düştüğü sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla, yabancı banka girişi ölçek olarak küçük olmasına rağmen sektörde rekabet baskısı yaratmıştır.

Çakar (2004), Türk mali sisteminde, finansal liberalleşmeye yönelik politikalarla birlikte 1980'lerden itibaren yabancı bankaların çok hızlı bir şekilde artış kaydettiğini ve finansal sistemin uluslararası piyasalarla entegre hale geldiğini ifade etmektedir. Söz konusu bankaların varlığının, ulusal piyasada rekabeti arttırdığı ve bu durumun bir ölçüde verimliliği de etkilediği vurgulanan çalışmada, ayrıca yabancı bankaların sektördeki paylarının küçük olması nedeniyle oligopolistik yapıyı ve yüksek yoğunlaşmayı fazla etkileyemediği anlatılmaktadır. Çakar (2004) ayrıca, yabancı bankaların kriz dönemlerinde kaynaklarını krizin etkilerini en aza indirecek yönde kullanmadıklarını, aksine kendi karlılıklarını göz önüne alarak krizi tetikleyici yönde faaliyet gösterdiklerini anlatmaktadır.

III. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE YABANCI BANKALAR

Türkiye'de Cumhuriyet öncesi dönemde bankacılık sisteminin yabancı bankaların hakimiyetinde olduğu (Aksoy, 1998: s. 261), cumhuriyetin kuruluşundan 1980'e kadar, uygulanan ithal ikameci politikalar sonucu yurt içi mal ve hizmet üretiminin korunduğu bir ortamda, yerli bankaların baskın bir rol oynadığı ve yabancı banka girişinin düşük düzeyde gerçekleştiği gözlenmiştir (Yayla vd., 2005: s. 1).

Ancak, 1980 sonrasında giriş önündeki engellerin azalmasına rağmen, Türkiye'de uzun süreli yüksek enflasyon ve istikrarsızlıklar sebebiyle yabancı bankaların sistem içindeki payı pek fazla değişmemiştir. Nitekim, 1990'lı yıllardan itibaren aktif toplamı içinde yabancı bankaların payı %5'i geçmemiştir (Yayla vd., 2005: s. 1).

2001 krizinin ardından, ülkemizde yabancı bankalar açısından farklı bir dönem başlamıştır. Bu dönemin özelliği, yabancı sermayenin ulusal bankaların paylarını satın alarak, söz konusu bankalarda sermaye çoğunluğuna veya nitelikli paya sahip olmasıdır (Akgüç, 2007, s. 12).

2001 yılında yaşanan krizin ardından, ilk olarak dünyanın en büyük bankacılık gruplarından biri olan HSBC Bank Demirbank'ı satın almış, 2004 yılından itibaren ise, sektöre yabancı sermaye girişi hızlanmıştır. Bu süreç içerisinde Türk Ekonomi Bankası'nın %50'sini BNP Paribas, Yapı ve Kredi Bankası'nın %57,4'ünü Koç Unicredito ortaklığı, Dışbank'ın %89,34'ünü Fortis, Garanti Bankası'nın %25,5'ini GE Consumer Finance, C Bank'ın %58'ini Bank Hapoalim, Finansbank'ın çoğunluk hissesini Yunan Ulusal Bankası (NBG), Tekfenbank'ın %70'ini EFG Eurobank, Denizbank'ın %75'ini Dexia, Şekerbank'ın %33,98'ini Kazak Bank Turan Alem Group, MNG Bank'ın %91'i BankMed ve Arab Bank'a, Akbank'ın %20'si ise Citigroup'a satılmıştır. Son olarak, Haziran 2007'de Oyak Bank'ın ING'ye satış süreci başlamıştır.

Tablo-1 TBS'nde yabancı bankaların yerine ve gelişimine ilişkin banka, şube ve personel sayıları ile bazı seçilmiş finansal oranları göstermektedir. Yukarıda da vurgulandığı gibi, ülkemizde 1980'den sonra serbestleşme süreci ile birlikte yabancı banka sayısında hızlı bir artış olmuştur. 1980 yılında 4 olan yabancı banka sayısı 1990 yılında 26'ya yükselmiştir. 2000 yılından sonra, krizin etkisiyle hem sektördeki banka sayısında hem de yabancı banka sayısında önemli ölçüde azalma meydana gelmiştir. 2007 Haziran ayı itibarıyla de, yabancı banka sayısı 17'ye, şube sayısı 1229'a ve personel sayısı ise 28.535'e yükselmiştir.

Bankacılık sektöründe yabancıların aktif payına bakıldığında, çok uzun yıllar yabancı banka sayısında önemli değişimler olmasına rağmen aktif payının %3'ler düzeyinde seyrettiği görülmektedir. Sektöre artan yabancı ilgisiyle birlikte aktif payı 2005 yılında %5,2'ye 2006 yılında ise ikiye katlanarak %12'ye çıkmıştır.

Aktif paylarına ilişkin yapılan bu hesaplamalar, kontrol gücü esasına (hakim ortaklık) dayanmaktadır. Yani, yabancı payı %50'nin üzerinde olan bankaların aktif toplamının sektörün aktif toplamına bölünmesi sonucu ortaya çıkan tablodur.

Sektörde yabancı katılımın boyutlarının ölçümüne ilişkin kullanılan bir diğer yöntem ise, her bankadaki yabancı payının bankanın aktif toplamı ile çarpılması sonucu elde edilecek tutarın sektörün aktif toplamına bölünmesidir. Bu hesaplamada (orsal hesaplama), kontrol gücü esas dikkate alınmamaktadır. Kontrol gücü esasına göre yapılan hesaplama kadar olmasa da, bu yöntem de literatürde yaygın olarak kullanılmaktadır (BDDK, 2005: s. 14).

Söz konusu yöntem (orsal hesaplama) kullanılarak yapılan hesaplamalara göre, 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla hisse devir süreci biten bankalar göz önünde tutulduğunda ve değişen oranlarda yapılan yeni yabancı sermaye yatırımları da dikkate alındığında TBS'ndeki yabancı sermayenin oransal payı %22,1'dir (BDDK, 2007: s. 33-34).

TABLO-1: YABANCI BANKA BİLGİLERİ

	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
BANKA, ŞUBE VE PERSONEL SAYILARI								
Banka Sayısı	26	21	15	15	13	13	13	15
Sektör	66	79	61	54	50	48	47	46
Personel Sayısı	932	2129	5527	5416	5481	5880	10610	2579
Sektör	153831	17040	13749	12324	12324	12716	13225	1431
		1	5	9	9	3	8	43
Şube Sayısı	22	56	237	206	209	209	393	1072
Sektör	5133	5880	6383	6106	5966	6106	6247	6849
Aktif Payı	3,5	2,8	3,1	3,1	2,8	3,4	5,2	12,2
BAZI FİNANSAL ORANLAR								
Sermaye	11,1	9,6	22,2	21	24	20,1	15,9	12
Yeterliliği*								
Sektör	10,1	6,9	9,0	12,1	14,2	15	13,5	12
Aktif Karlılığı	2,7	0,6	0,6	1,2	2,7	2,4	2,5	2,5
Sektör	2,3	-3,0	-6,6	1,1	2,2	2,1	1,4	2,3
Özsermaye	24,5	6,2	3,2	5,9	11,2	11,9	10,6	18,9
Karlılığı								
Sektör	22,5	-43,7	-76,5	9,2	15,8	14	15,5	20,5
Top.	48,2	17,1	26	33,9	39,9	46,3	50,6	56,3
Kred/Top.								
Aktif								
Sektör	47	3,29	21,9	26,5	28	33,7	38,6	45

*Özkaynaklar/Toplam Aktifler.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Öte yandan, hisse senetleri İMKB’de işlem gören halka açık bankaların hisselerinin bir kısmının yabancıların elinde olduğu bilinmektedir. Haziran 2007 itibariyle Merkezi Kayıt Kuruluşu verilerine göre halka açık paylar içindeki yabancı payları, sektörün aktif toplamına göre %16,9’a ulaşmaktadır. Bu paylar da eklendiğinde bankacılık sektöründe yabancı payı %39 olmaktadır (BDDK, 2007: s. 33-34).

Ayrıca, satış süreci devam eden Oyakbank’ın %100 ve Türkiye Finans Katılım Bankasının %60 yabancı sermayenin kontrolüne geçmesi halinde oransal pay %25’e, borsa payları da ilave edildiğinde toplam yabancı sermaye payı %41,9 düzeyine çıkacaktır (BDDK, 2007: s. 33-34).

Bazı seçilmiş finansal oranlar açısından yabancı bankaların sektör ortalamasının üzerinde yer alan göstergelerinin zaman içinde sektör ortalamasına yaklaştığı görülmektedir. Sermaye yeterliliği açısından, yabancı bankalar önceleri sektör ortalamasının üzerindeyken, 2006 yılında sektör ortalamasında yer almaktadır. Karlılık göstergelerinden aktif karlılığında yabancı bankalar lehine uzun yıllardır süre gelen durum, günümüzde de devam etmektedir. Özkaynak karlılığında ise, 2001 yılına kadar yabancı bankalar daha yüksek bir orana

sahipken, sonraki yıllarda sektör ortalamasının altında yer almışlardır. Bir bakıma bankanın aracılık kapasitesine ilişkin bir gösterge olarak kabul edilen Toplam Kredilerin Toplam Aktiflere oranında yabancı bankalar sürekli olarak sektör ortalamasının üzerinde faaliyet göstermektedirler.

IV. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ ULUSAL VE YABANCI BANKALARIN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK UYGULAMA

A. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı, TBS'ndeki yabancı ve ulusal bankaların finansal oranlar açısından karşılaştırılmasıdır. Finans literatüründe, finansal oranlar kullanılarak farklı işletme gruplarının (büyük-küçük işletme, farklı sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler, mali başarısız-mali başarılı işletmeler gibi) karşılaştırılması oldukça ilgi gören bir çalışma alanıdır.

Finansal oranlar kullanılarak yapılan çalışmaları üç temel kategori altında toplamak mümkündür. Birincisi ve oldukça yaygın olarak kullanılan alan, firma başarısızlığını tahmin modellerinin oluşturulmasıdır. İkinci çalışma alanı, işletmelerin finansal özelliklerini açıklamayı amaçlayan çalışmalardır. Bu çalışmalardaki amaç, benzer faaliyet alanındaki işletmelerin finansal oranlarının farkı özellik gösterip göstermediğinin araştırılmasıdır. Son çalışma alanının ise, şirket ve tahvil derecelendirilmesine ilişkindir (Aktaş vd., 2001: s. 11-12).

Bu çalışmada, TBS'nde faaliyet gösteren yabancı ve ulusal bankaların farklı finansal özellik taşıyıp taşımadığı araştırılacaktır. Böylece, çalışmayı yukarıdaki ikinci çalışma alanı içinde değerlendirmek mümkündür.

Farklı işletme gruplarının finansal oranlar kullanılarak yapılan karşılaştırmalarında faktör analizi, diskriminant analizi, lojistik regresyon analizi gibi çok değişkenli ve t testi, ANOVA, z testi gibi tek değişkenli istatistiksel yöntemler kullanılabilir.

TBS'ndeki banka sayısı yukarıda sıralanan çok değişkenli istatistiksel yöntemlerin kullanılması için yeterli olmayabileceği düşünüldüğünden, çalışmada tek değişkenli istatistiksel yöntemlerden t testi kullanılmıştır.

Bilindiği gibi t testi parametrik bir testtir. Parametrik testlerin uygulanabilmesi için, en azından verilerin normal dağılıma uyması, varyansların homojen olması gibi koşulların sağlanması gerekmektedir (Uçar, 2005: s. 85). Ancak, bu koşulların her zaman sağlanamaması nedeniyle, literatürde de yaygın olarak kullanıldığı gibi, t testinin yanında daha az koşulun varlığında kullanılabilen nonparametrik testlerden Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Böylece, yabancı ve ulusal bankaların finansal oranları arasındaki farklar hem parametrik hem de parametrik olmayan testlerle araştırılmıştır.

Araştırmanın hipotezleri şöyle oluşturulmuştur:

H_0 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında ilgili oran açısından anlamlı bir fark yoktur.

H_1 = Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasında ilgili oran açısından anlamlı bir fark vardır.

B. Araştırmada Kullanılan Veriler

Bu çalışmada, TBS'nde faaliyet gösteren yabancı ve ulusal bankalar, TBB tarafından hazırlanan 5 farklı finansal boyuta ait 37 finansal oran kullanılarak karşılaştırılmıştır. Çalışmada kullanılan oranlar tablo-2'de sunulmaktadır. Veriler, TBB'nin web sitesinden (www.tbb.org.tr) alınmıştır.

Finansal boyutlar Sermaye Yeterliliği (SYR), Aktif Kalitesi (AK), Likidite (L), Karlılık (K) ve Gelir Gider Yapısından (G) oluşmaktadır.

TBS'ndeki bankalar sahiplik açısından kamu, özel ve yabancı bankalar olarak sınıflandırılmaktadır. Çalışmada, kamu ve özel bankalar birleştirilerek ulusal banka grubu oluşturulmuştur.

Çalışmada, yatırım bankaları kapsam dışı tutularak ticaret bankaları ile yatırım bankalarının karşılaştırma probleminden kaçınılmıştır. Böylece araştırmanın kapsamına 2003-2006 döneminde TBS'nde faaliyet gösteren ticaret bankaları alınmıştır.

İncelenen banka sayısı* 2003 yılında 30 (19 Ulusal 11 Yabancı), 2004 (19 Ulusal 11 Yabancı), 2005 (18 Ulusal 13 Yabancı) ve 2006 (16 Ulusal 15 Yabancı) yıllarında ise 31'dir.

* Araştırma kapsamındaki her dört yılda da Adabank araştırma dışında tutulmuştur. (Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.'nin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme yetkisinin kaldırılması üzerine, aynı hakim sermayedar grubunun hâkim hissedarı bulunduğu Adabank A.Ş.'nin de yakından izlenmesini teminen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından 25.07.2003 tarih ve 1102 sayılı kararlar yeni bir yönetim kurulu atanmış olup Banka, 31 Aralık 2006 tarihi itibâri ile bu statü altında normal bankacılık faaliyetlerini sürdürmektedir.) 2003, 2004 ve 2005 yıllarında Koçbank, 2003 ve 2004 yıllarında Ak Uluslararası Bankası A.Ş., 2003 yılında ise Credit Lyonnais Turkey verileri bulunamadığından araştırmaya dahil edilmemiştir.

TABLO-2: ÇALIŞMADA KULLANILAN FİNANSAL ORANLAR

SYR 1	Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar)	L 5	YP Likit Aktifler / YP Pasifler
SYR 2	Özkaynaklar / Toplam Aktifler	K 1	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler
SYR 3	(Özkaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler	K 2	Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar
SYR 4	Özkaynaklar / (Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar)	K 3	Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler
SYR 5	Bilanço içi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar	K 4	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye
SYR 6	Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar	G 1	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Aktifler
SYR 7	(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar	G 2	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Faaliyet Gelirleri
AK 1	Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Aktifler	G 3	Faiz Dışı Gelirler (Net) / Toplam Aktifler
AK 2	Toplam Krediler / Toplam Aktifler	G 4	Faiz Dışı Gelirler (Net) / Diğer Faaliyet Giderleri
AK 3	Toplam Krediler / Toplam Mevduat	G 5	Diğer Faaliyet Giderleri / Toplam Faaliyet Gelirleri
AK 4	Takipteki Krediler (Brüt) / Toplam Krediler	G 6	Kredi ve Diğer Alacaklar Değer Düşüklüğü Karşılığı / Toplam Aktifler
AK 5	Takipteki Krediler (Net) / Toplam Krediler	G 7	Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri
AK 6	Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler (Brüt)	G 8	Faiz Dışı Gelirler / Diğer Faaliyet Giderleri
AK 7	Duran Aktifler / Toplam Aktifler	G 9	Toplam Gelirler / Toplam Giderler
AK 8	Tüketici Kredileri / Toplam Krediler	G 10	Faiz Gelirleri / Toplam Aktifler
L 1	Likit Aktifler / Toplam Aktifler	G 11	Faiz Giderleri / Toplam Aktifler
L 2	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	G 12	Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler
L 3	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	G 13	Faiz Giderleri / Toplam Giderler
L 4	Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)		

Araştırmada incelenen dönem (2003-2006), kriz sonrası dönemi kapsamaktadır. Bilindiği gibi, TBS Kasım 2000 ve Şubat 2001’de iki büyük kriz yaşamıştır. Krizlerin ardından sektörün sağlamlılığını sağlamak amacıyla yeniden yapılandırma programı uygulanmıştır. Hem yeniden yapılandırma programının hem de ekonomide sağlanan olumlu gelişmelerin etkisiyle, sektörde önemli iyileşmeler elde edilmiştir. Çalışmada incelenen 2003-2006 dönemi, sektörde yeniden yapılandırmanın büyük ölçüde tamamlandığı ve elde edilen olumlu gelişmeler sonucunda, sektöre yabancı sermayenin ilgisinin arttığı bir dönemdir.

C. Araştırmanın Sonuçları

Çalışmada, yabancı ve ulusal bankalar 5 finansal boyutu kapsayan 37 finansal oran açısından t testi ve Kruskal Wallis testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Her iki testin sonuçları da birbirini destekler niteliktedir (Tablo-3 ve Tablo-4).

Çalışmada, “Sermaye Yeterliliği”ne ilişkin 7 adet oran kullanılmıştır. “Sermaye Yeterliliği” oranları genel olarak bankaların finansal sağlamlılık göstergelerinden biridir. Bu oranlardan Özkaynaklar / (Kredi + Piyasa + Operasyonel Riske Esas Tutar) (SYR 1), Özkaynaklar / Toplam Aktifler (SYR 2), (Özkaynaklar - Duran Aktifler) / Toplam Aktifler (SYR 3), ve Özkaynaklar / (Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar) (SYR 4) oranlarında yabancı bankaların ulusal bankalara göre daha yüksek sermaye yeterliliğine sahip olduğu görülmektedir. Ulusal bankalar ile yabancı bankalar arasındaki istatistiksel olarak anlamlı bu farklılık, incelenen dönem boyunca devam etmektedir. Böylece, yabancı bankaların ulusal bankalara göre daha sağlam bir finansal yapıya sahip olduğu söylenebilir.

“Aktif Kalitesi” bankalar açısından son derece önemli bir kavramdır ve ödünç verilen fonların geri dönüşünün bir göstergesidir. Aktif kalitesi içerisinde de kredilerin kalitesini yansıtan oranlar ayrı bir önem taşır. Yabancı bankalar ile ulusal bankalar arasında “Aktif Kalitesi”ni yansıtan oranlar açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Her ne kadar bazı yıllarda, bazı oranlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilse de, bu farklılık incelenen dönem boyunca istikrarlı değildir.

“Likidite” geniş anlamda, işletme aktiflerinin daha akışkan, daha kısa vadeli ve daha kolay paraya dönüştürülebilir şekilde düzenleyerek pasiflerle vade uyumlu hale getiren dengeli bir finansman politikası izlenmesi anlamında kullanılmaktadır (Ünsal ve Duman, 2005: s. 5). İncelenen dönem boyunca, yabancı bankaların ulusal bankalara göre daha yüksek “Likidite” oranlarına sahip olduğu görülmektedir. Likit Aktifler / Toplam Aktifler (L 1), Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler (L 2), TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler (L 3) ve Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar) (L 4) oranlarında farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır.

“Karlılık” oranları, bankaların elde ettikleri karların yeterli olup olmadığını belirlemek için, çeşitli kar ve gelir kalemlerinin (net kar, faiz gelirleri, faiz dışı gelirler gibi) aktiflere veya özsermayeye oranlanmasıyla elde edilmektedir. Çalışmada, 4 adet “Karlılık” oranı kullanılmıştır. Analiz sonucunda, yabancı bankalar ile ulusal bankalar arasında karlılık oranları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

“Gelir-Gider Yapısı” oranları, bankanın elde ettiği karın hangi gelir ve gider kalemlerinden etkilendiğini ve toplam gelirleri ve giderleri içerisinde hangi kalemlerin ağırlıklı olarak yer aldığını göstermektedir. “Gelir-Gider Yapısı”na ilişkin 13 adet finansal oran kullanılmıştır. Yabancı ve ulusal bankalar arasında bazı oranlar açısından bazı yıllarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. İncelenen dönem itibarıyla, ulusal bankalar daha yüksek Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler (G 12) ve Faiz Giderleri / Toplam Giderler (G 13) oranlarına sahiptirler.

TABLO-3: 2003 ve 2004 YILLARINA AİT ANALİZ SONUÇLARI								
	2003				2004			
	ORTALAMA		T Test	KW Test	ORTALAMA		T Test	KW Test
	Ulusal	Yabancı			Ulusal	Yabancı		
<i>Sermaye Yeterliliği Oranları (%)</i>								
SY 1	30,66	79,56	-1,987*	8,433***	23,90	52,85	-3,205***	10,526***
SY 2	12,92	26,89	-3,312***	7,950***	12,98	19,99	-2,936***	5,632**
SY 3	5,51	18,74	-2,804***	6,896***	6,36	14,47	-3,592***	8,891***
SY 4	17,06	82,05	-1,844*	7,948***	17,38	100,05	-1,482	3,789*
SY 5	67,26	28,00	1,259	1,401	55,44	55,60	-0,004	1,481
SY 6	-16,20	-7,05	-0,571	0,78	-6,76	-29,58	0,809	1,481
SY 7	-15,58	1,97	-1,234	0,504	-0,76	0,29	-0,479	0,278
<i>Aktif Kalitesi Oranları (%)</i>								
AK 1	33,33	24,44	1,521	2,745*	28,54	38,75	-1,526	2,439
AK 2	31,79	23,42	1,574	1,723	38,72	25,22	2,171**	3,949**
AK 3	47,98	105,71	-2,661**	4,539**	63,02	112,83	-1,701	0,199
AK 4	10,21	9,91	0,055	1,370	5,38	8,97	-1,038	0,267
AK 5	1,32	0,89	0,679	0,682	0,68	3,37	-1,399	0,041
AK 6	77,00	89,04	-1,214	1,057	78,54	77,24	0,116	0,003
AK 7	7,42	8,14	-0,267	1,159	6,63	5,52	0,641	1,071
AK 8	17,28	16,50	0,094	4,269**	19,12	19,76	-0,081	2,470
<i>Likidite Oranları (%)</i>								
L 1	39,64	55,12	-2,366**	5,705**	39,44	58,78	-2,639**	4,534**
L 2	81,90	144,03	-2,064**	6,557***	75,19	117,54	-2,567**	6,737***
L 3	18,94	28,52	-1,527	0,167	17,85	41,45	-2,894***	1,480
L 4	51,46	132,67	-1,997*	8,439**	51,89	257,95	-2,714**	3,834**
L 5	44,13	54,11	-1,209	0,980	48,08	48,82	-0,095	0,002
<i>Karlılık Oranları (%)</i>								
K 1	1,81	1,59	0,112	0,743	1,57	1,76	-0,223	0,422
K 2	14,93	2,10	1,857*	0,670	13,76	7,13	1,589	2,375
K 3	2,53	4,07	-0,660	2,541	2,07	2,53	-0,305	0,015
K 4	42,87	31,02	0,718	0,000	41,30	42,97	-0,094	0,199
<i>Gelir Gider Yapısı Oranları (%)</i>								
G 1	3,15	8,11	-3,325***	6,346**	4,70	3,91	0,484	0,93
G 2	34,03	50,01	-1,473	2,269	58,82	46,50	1,219	1,112
G 3	5,14	8,44	-1,694	0,897	2,89	7,65	-1,768*	3,335*
G 4	102,30	93,96	0,508	0,204	68,76	132,33	-1,377	0,533
G 5	57,42	79,71	-1,069	0,000	53,38	67,53	-1,214	0,448
G 6	1,02	0,86	0,344	4,769**	1,19	0,75	1,468	2,082
G 7	140,95	326,55	-4,519***	12,302***	169,60	259,12	-1,982*	0,725
G 8	101,22	93,96	0,442	0,134	68,76	132,33	-1,377	0,533
TABLO-3: 2003 ve 2004 YILLARINA AİT ANALİZ SONUÇLARI (Devam)								
	2003				2004			
	ORTALAMA		T Test	KW Test	ORTALAMA		T Test	KW Test
	Ulusal	Yabancı			Ulusal	Yabancı		
<i>Gelir Gider Yapısı Oranları (%) (Devam)</i>								
G 9	127,02	159,26	-2,015*	3,190*	133,20	142,49	-0,928	1,028
G 10	14,29	14,31	-0,002	0,445	12,91	10,21	2,300**	3,114*
G 11	10,49	5,91	2,918***	8,198***	7,72	6,17	1,208	5,260**
G 12	73,59	65,23	1,830*	4,818**	81,58	66,87	2,594**	6,528**
G 13	67,16	36,10	7,316***	19,463***	64,46	44,89	4,165***	9,254***

*, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

TABLO-4: 2005 VE 2006 YILLARINA AİT ANALİZ SONUÇLARI								
	2005				2006			
	ORTALAMA		T Test	KW Test	ORTALAMA		T Test	KW Test
	Ulusal	Yabancı			Ulusal	Yabancı		
<i>Sermaye Yeterliliği Oranları (%)</i>								
SY 1	21,15	61,82	-2,895***	6,064**	20,74	52,72	-2,040*	3,453*
SY 2	11,38	19,67	-2,967***	9,018***	10,61	17,98	-2,628**	6,009**
SY 3	6,75	15,24	-2,991***	11,310***	7,01	14,88	-2,727**	7,883***
SY 4	14,70	34,91	-2,479**	11,185***	13,38	28,44	-2,557**	4,990**
SY 5	79,96	86,11	-0,139	0,579	79,83	90,49	-0,184	0,014
SY 6	-14,86	-43,42	1,060	0,674	-29,69	-46,29	0,347	0,006
SY 7	2,74	59,24	-1,136	0,609	0,79	2,24	-0,782	0,113
<i>Aktif Kalitesi Oranları (%)</i>								
AK 1	27,50	36,33	-1,226	0,463	26,79	26,39	0,058	0,506
AK 2	44,09	31,30	1,867*	1,641	48,50	36,09	1,662	0,657
AK 3	72,97	109,79	-1,349	0,026	78,28	113,72	-1,208	0,689
AK 4	5,12	13,14	-1,176	0,088	3,56	11,37	-1,028	0,004
AK 5	0,56	4,08	-1,252	0,008	0,31	0,41	-0,548	0,047
AK 6	80,60	76,05	0,455	0,135	84,43	77,84	0,716	0,124
AK 7	4,63	4,44	0,171	0,315	3,60	3,10	0,550	1,099
AK 8	20,70	15,43	0,745	3,961**	19,82	21,01	-0,165	0,500
<i>Likidite Oranları (%)</i>								
L 1	38,92	57,82	-2,736***	3,849**	38,89	57,45	-2,312**	1,914
L 2	71,51	103,51	-2,133**	5,963**	61,02	97,04	-3,144***	7,226***
L 3	23,24	36,24	-1,759*	0,231	20,18	33,60	-1,814*	0,352
L 4	49,95	91,61	-3,574***	6,567***	49,08	83,88	-2,690**	4,064**
L 5	42,06	43,82	-0,222	0,310	47,74	101,17	-0,894	0,264
TABLO-4: 2005 VE 2006 YILLARINA AİT ANALİZ SONUÇLARI (Devam)								
	2005				2006			
	ORTALAMA		T Test	KW Test	ORTALAMA		T Test	KW Test
	U	Y			U	Y		
<i>Karlılık Oranları (%)</i>								
K 1	1,00	2,25	-1,090	0,643	1,48	1,13	0,596	0,245
K 2	5,14	11,76	-0,499	0,145	14,76	5,23	1,800*	2,377
K 3	1,58	3,22	-1,176	1,306	1,97	1,45	0,749	0,402
K 4	26,45	73,47	-1,235	0,271	39,52	38,29	0,065	0,625
<i>Gelir Gider Yapısı Oranları (%)</i>								
G 1	3,93	2,24	0,928	0,020	3,42	3,02	0,399	0,113
G 2	57,09	36,03	1,786*	5,027**	56,51	25,16	1,354	0,400
G 3	2,51	7,10	-1,720*	8,106***	2,37	3,66	-1,047	0,759
G 4	64,96	108,84	-1,595	0,436	69,46	73,85	-0,166	1,860
G 5	62,26	66,10	-0,339	0,707	55,32	28,15	0,579	2,627
G 6	1,28	0,75	0,935	3,486*	0,90	0,62	0,956	2,578
G 7	177,13	192,94	-0,601	0,090	155,24	168,37	-0,978	2,256
G 8	64,96	108,84	-1,595	0,436	69,46	73,85	-0,166	1,860
G 9	130,03	128,88	0,143	0,079	127,40	118,95	1,249	1,914
G 10	10,81	10,16	0,509	1,349	10,99	10,06	0,769	1,707
G 11	6,20	7,41	-0,781	0,006	7,12	6,70	0,476	1,315
G 12	81,44	66,63	2,807***	12,981***	82,73	76,80	1,101	2,500
G 13	60,31	51,33	1,795*	2,137	68,10	55,72	3,195***	7,768***

*, ** ve *** sırasıyla %10, %5 ve %1 önem düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

V. SONUÇ

TBS'nde yabancılaşma yeni bir olgu olmamakla birlikte, 1980'li yıllarda başlayan liberalizasyon süreci ile birlikte yabancı banka girişi hızlanmıştır. Yakın zamana kadar sayı olarak önemli düzeyde olmasına rağmen, belki de sektör

paylarının oldukça düşük olması nedeniyle TBS'ne yabancı girişi ve etkileri çok ilgi çeken bir konu olmamıştır.

Ancak, 2000-2001 krizlerinin ardından gerek ekonomideki iyileşmenin gerekse de bankacılık sektörünün sağlamlığının artırılmasına yönelik uygulanan yeniden yapılandırma programının olumlu etkileri sonucunda, sektöre olan yabancı ilgisi artmıştır. Böylece, kısa bir süre öncesine kadar %3'ler düzeyinde olan yabancı payı %40'lara dayanmıştır.

Bu çalışmada, yabancı bankaların çeşitli finansal boyutlar açısından analizinin yapılmasının faydalı olacağı düşüncesiyle, yabancı bankalar ile ulusal bankalar karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, yabancı bankalar ile ulusal bankaların "Sermaye Yeterliliği" ve "Likidite" oranlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar incelenen her dört yılda da görülmektedir. Yabancı bankalar hem "Sermaye Yeterliliği" hem de "Likidite" oranlarında daha yüksek oranlara sahiptir.

Yabancı bankaların başlıca avantajlarından birinin, sermaye güçleri ve uluslararası piyasalardan daha kolay ve daha düşük maliyetli fon temin edebilme olanaklarının olması, söz konusu bankaların daha yüksek "Sermaye Yeterliliği"ne sahip olmalarını açıklayabilir.

Yabancı bankaların daha yüksek "Likidite" oranlarına sahip olması, kuşkusuz bu bankaları dış şoklara karşı daha dayanıklı kılmaktadır. Böylece, yabancı bankaların ulusal bankalara göre daha sağlam finansal yapıları ve düşük likidite riski ile faaliyet gösterdiklerini söylemek mümkündür.

Ayrıca, bankaların "Gelir Gider Yapısı"na ait bazı oranlarında da istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. "Aktif Kalitesi" ve "Karlılık" açısından ise, yabancı ve ulusal bankalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

TBS'nde yabancı bankaların payının önemli düzeylere ulaşması, çeşitli açılardan yabancı bankaların ve yabancı girişinin etkilerinin değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmış ve konu ile ilgili çalışmalara olan ihtiyacı arttırmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmaların, yabancı girişinin etkilerini değerlendirmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKGÜÇ, Öztin; "Türkiye'de Yabancı Bankalar", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 36, Ekim 2007, s. 18-25.
- AKSOY, Tamer; **Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler ve Türkiye'de Uluslararası Bankacılık**, SPK Yayın No: 109, 1998.
- AKTAŞ, R., S. KARACAER, A. A. KARACABEY; "Mali Oranlar Arasındaki İlişkilerin Faktör Analizi ile İncelenmesi", **MÖDAV Muhasebe Bilim ve Dünya Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, Mart 2001, s. 9-28.
- BUCH, M. C., S. M. GOLDBER; "Foreign Versus Domestic Banks in Germany and the US: A Tale of Two Markets?", **Journal of Multinational Financial Management**, 11, 2001, pp. 341-361.
- CLAESSENS, S., A. DEMIRGUC-KUNT, H. HUIZINGA.; "How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets?", **Journal of Banking and Finance**, 25, 2001, s. 891-911.

- CLAESSENS, S., T. GLAESSNER; "Internationalization of Financial Services in Asia", paper presented at the conference: "Investment Liberalization and Financial Reform in the Asia-Pacific Region", August 29-31, Sydney, Australia. (Aktaran: TBB, 2005).
- ÇAKAR, Vesile; "Yabancı Sermayeli Banka Girişleri ve Ulusal Bankacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri", **TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, Aralık 2003.
- DENİZER, Cevdet; "Foreign Entry in Turkey's Banking Sector, 1980-1997", **World Bank**, 1999.
- DETRAGIACHE, E., T. TRESSEL, P. GUPTA; "Foreign Banks in Poor Countries: Theory and Evidence", **IMF Working Paper**, January 2006.
- HERMES, N., R. LENSINK,.; "Foreign Bank Presence, Domestic Bank Performance and Financial Development", **Journal of Emerging Market Finance**, 3, 2004, pp. 207-229.
- KOSMIDOU, K., F. PASIOURAS, C. ZOPOUNIDIS, M. DOUMPOS; "A Multivariate Analysis of the Financial Characteristics of Foreign and Domestic Banks in the UK", **Omega**, 34, 2006, s. 189-195.
- LEVINE, R.; Foreign Banks, Financial Development, and Economic Growth. In Claude, E.B. (Ed.) **International Financial Markets**, AEI Press, Washington, DC. (Aktaran: Claessens vd., 2001).
- ÖZTRAK, Faik; "Bankaların Yabancı Oluşunu Seyretmek", **Milliyet Gazetesi**, 13 Kasım 2006.
- ŞANLI, Ufuk; "Türkiye'de Banka Alan Yabancılar Nereye Koşuyor?", **Aksiyon**, Sayı 624, 20.11.2006.
- UÇAR, Nezihe; **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Editör: Şeref Kalaycı, 2. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- ÜNSAL, A., S. DUMAN; "Türkiye'deki Bankaların Performanslarının Temel Bileşenler Yaklaşımı İle Karşılaştırmalı Analizi", **VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu**, 26-27 Mayıs 2005.
- YAYLA, M., Y. T. KAYA, İ. EKMEK; "Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye", Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, **ARD Çalışma Raporları**: 2005/6, Eylül 2005.
- BDDK; "Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye", **ARD Çalışma Raporları**, Eylül 2005.
- BDDK; Finansal Piyasalar Raporu, Mart 2007.
- TBB; "Türkiye'de Yabancı Bankalar", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 52, 2005.